

Jaarverslag 2020

Voorwoord en bestuursverslag 2020

Toen het bestuur op 17 januari in een heidag op Landgoed De Hoorneboeg met de kersverse directeur Patricia Alkhoven (aangesteld per 1 januari) bijeenkwam om de programmering van 2020, met jaarthema 'tuinstad', door te spreken en verder te brainstormen over het te voeren beleid in de komende jaren, kon nog niemand bevroeden dat er in het vroege voorjaar een coronacrisis zou uitbreken die ook voor het Dudok Architectuurcentrum (DAC) ingrijpende gevolgen zou hebben. Tijdens deze heidag werden de drie programmapijlers van het Hilversums Architectuur- en Erfgoedcentrum herbevestigd: *Dudok Discover(Doen)*, *Debat en Data* hebben sinds de oprichting eind 2015 aan relevantie niet ingeboet en blijven de programmering op het gebied van architectuur, stedenbouw, landschap en erfgoed in het algemeen en voor Hilversum en de regio in het bijzonder sturen.

Weliswaar was deze januari-bijeenkomst de eerste formele bestuursvergadering met de nieuwe directeur, officieus was de onderlinge relatie al tot stand gekomen in de bestuursvergadering van 18 december 2019. Een van de agendapunten toen – herziening van de vergoedingen voor ZZP-ers en vrijwilligers - leidde na ampel overleg op en na de heidag uiteindelijk pas op 3 februari 2020 tot een definitief bestuursbesluit, bevestigd via de mail, zoals afgesproken. Patricia Alkhoven lichtte op 17 januari o.a. haar ambitie toe om het DAC als educatief centrum en als kenniscentrum verder uit te willen bouwen, de banden met Beeld en Geluid en de digitale wereld uit te willen breiden en een architectuurcafé te willen starten om verbinding met de Hilversumse bouwwereld tot stand te brengen. Het bestuur zegde zijn steun toe, mede op basis van hun portefeuilles: Hans Groenhuijsen als penningmeester voor de financiële administratie en beheer, Dorien Fröling voor zaken die het personeelsbeleid betreffen, Kim van Kampen primair ten behoeve van de externe contacten met name in Hilversum, Luuc Jonker voor de terreinen marketing en communicatie en ondergetekende als voorzitter vooral voor inhoudelijke ondersteuning en contacten met de gemeente. Het bestuur kwam inclusief genoemde heidag in 2020 in vergadering vijf keer bijeen. Terugkerend agendapunt was de financiële administratie. Dankzij inspanning van de penningmeester in veelvuldige overleggen met directeur, operationeel manager Philippine Mochel en administrateur Gert Sok is deze in de loop van 2020 geordend, waardoor helder inzicht is verkregen in inkomsten naar bron en uitgaven aan vaste lasten, noodzakelijke reserveringen en programmaonderdelen en projecten. Deze reorganisatie faciliteerde naast de directie ook het bestuur, dat onderbouwd en unaniem instemde met de financiële jaarrekening 2020.

Coronamaatregelen vanaf maart 2020 hadden ingrijpende gevolgen voor de publieksprogrammering. In retrospectief kun je het geluk noemen dat juist in dit jaar ingezet was op *Dudok Data* - de website is aanzienlijk uitgebreid en geprofessionaliseerd – en *Dudok Discover*- nieuw onderzoek naar de relevantie van Dudoks architectuur en stedenbouw, op basis waarvan in 2019 de publicatie *Wonderlijkheden Willem Marinus Dudok* (Engelstalige uitgave *Wonderments*) door Lara Voerman met een fotokatern van Iwan Baan en uitgegeven door de Hilversumse uitgeverij Verloren tot stand was gekomen. Dit boek kreeg in 2020 een vervolg met de publicatie *Dudok by Iwan Baan*, naar idee van oud-directeur Indira van 't Klooster en de

voorzitter van het DAC-bestuur, die in 2020 als hoofdredacteur en inhoudelijke begeleider optrad. Met eigenzinnige en sprekende fotografie van Iwan Baan, beknopte, begeleidende teksten van Lara Voerman en een geactualiseerde Dudok-oeuvrecatalogus geeft dit boek inzicht in de door Willem Marinus Dudok in heel Nederland ontworpen veelheid aan 'landschappen' en hun waarden. Daarbij past de even eigenzinnig-kwalitatieve vormgeving van het designers duo Koehorst in 't Veld. Patricia Alkhoven onderhield de contacten met de Rotterdamse uitgever O10 en stuurde aan op uitgave begin december. Helaas rolden pas in de laatste week van december de eerste exemplaren van de pers. Hoe graag had het DAC zijn plannen voor een opvallende, feestelijke presentatie tot uitvoer gebracht! De coronacrisis die tot op de dag van dit schrijven voortduurt, verhinderde dit uitgelezen landelijke reclamemoment voor ons kennisinstituut!

Terugkerende agendapunten van de bestuursvergaderingen waren naast financiën natuurlijk de aanpassingen van programma's in coronatijd en de ingrediënten voor het meerjarenbeleidsplan 2021-2024/2025. In de augustusvergadering legde het DAC zich in deze context met name toe op een gedegen sterkte-zwakte-analyse (SWOT) van waaruit de basis voor toekomstig beleid zal moeten worden vormgegeven. Het doelthema is toen door het bestuur geformuleerd als 'inzicht geven in en bevorderen van publieksbetrokkenheid met de eigen leef (woon-, werk en verblijfs-) omgeving'. Naast aandacht voor gezondheid en veiligheid immers vraagt de omgevingswet nadrukkelijk om een 'goede' omgevingskwaliteit en publieksparticipatie. Daarin ligt de meerwaarde van het DAC. De omgevingswet biedt volop kansen voor programma's en een groter, meer divers publieksbereik! Om externe financiering door sponsoring en uitfondsen te genereren spanden bestuursleden zich in en schreven Hans Groenhuijsen en Kim van Kampen een plan samen met de directeur. Ondergetekende was vooral actief op inhoudelijk-programmatisch, educatief en redactioneel gebied en nam met de directeur deel aan gesprekken met de gemeente (Marlien de Kruijf) en de kennismaking met cultuurwethouder Gerard Kuipers. Dorien Fröling en de voorzitter hebben met de directeur in november een jaargesprek gevoerd. Het bestuur besloot tot aangepaste verlenging van het contract.

In de beperkingen van corona toonde zich in 2020 ook de meester: met niet aflatende inzet van operationeel manager, medewerking van enthousiaste vrijwilligers en onder verantwoordelijkheid van de directeur, zijn in 2020 zoveel mogelijk digitale middelen ingezet om ondanks de lockdown als publieksinstelling zoveel mogelijk zichtbaar te blijven en de beoogde programmering doorgang te laten vinden en daarnaast het enthousiasme van vrijwilligers en vaste ZZP-ers te behouden. Allen, ook het bestuur, gingen over op vergaderen via Skype en Teams naast overleggen via de mail en telefoon; website, nieuwsbrieven, facebookmeldingen, maar ook krantenberichten zorgden voor het contact met het publiek. Het jaarverslag geeft inzicht in alle aanpassing van het programma, inclusief de nieuwe digitale activiteiten. Natuurlijk kelderden publieksaantallen en inkomsten. Het bestuur stuurde niet alleen op het onderzoeken van mogelijke overheidssteun – die in 2020 nog niet verstandig leek -, maar ook op digitale mogelijkheden.

Grote waardering spreekt het bestuur uit voor de bedrijfsvoering van het DAC als vrijwilligersinstelling met 'vaste' ZZP-ers. Met veel plezier namen de bestuursleden dan ook deel aan de digitale kerstwens in december waarin het bestuur taken 'vervulde' die normaal gesproken door vrijwilligers en gidsen worden verricht. Het idee kwam van Philippine Mochel en vrijwilligers, waarvoor Philippine haar eigen dochter bereid vond voor een digitale opname met haar mobiele telefoon! De opname in tijdslots zorgde voor veel vrolijkheid en optimisme: wat verlangen we naar het einde van de lockdown!

29 maart 2021

Irmgard van Koningsbruggen (voorzitter)

Corona

Het DAC is in 2020 vanwege de coronamaatregelen net als alle andere culturele instellingen slechts beperkt open geweest. Noodgedwongen moest het DAC vanaf 15 maart 2020 haar deuren sluiten. Deze lockdown werd op 1 juni versoepeld; een tweede lockdown volgde van 5 nov – 18 november; deze werd weer aangescherpt vanaf 15 december.

Mede naar voorbeeld van de museumvereniging en in afstemming met de afdeling facilitair van de Gemeente heeft het DAC direct in maart een Coronaprotocol geschreven en zijn maatregelen t.b.v. de 1,5 meter samenleving ingevoerd:

De entree en ontvangstruimten zijn aan de 1,5 meter samenleving aangepast, spatschermen zijn aangebracht rondom kassa en publieksinformatiepunt, hygiëne-voorzieningen t.b.v. het virusvrij maken van de handen zijn aangeschaft en geplaatst evenals afstandstickers voor vaste looproutes en mondkapjes zijn beschikbaar gemaakt.

Het kassasysteem is verder aangepast voor online ticketverkoop; het reserveringssysteem kreeg tijdzones. Ten behoeve van rondleidingen is geïnvesteerd in een audiosysteem t.b.v. coronaproof rondleidingen en fietstochten (Axitour).

De groepsgroottes voor rondleidingen zijn vanaf 1 juni aangepast: van 20 eerst naar 14, vervolgens naar 10 tijdens de zomermaanden. Vanaf juni 2020 was vooraf reserveren i.v.m. de maximale groepsgrootte verplicht.

Twee medewerkers volgden een korte opleiding voor het maken van [you-tubefilmpjes](#). Zij hebben met inhoudelijke input van gids en voorzitter enkele korte films gemaakt: twee over raadzaal en trouwkamer van het raadhuis, een derde over Dudoks kleuterscholen.

1. Bereik van de DAC-programma's

Dudok Architectuur Centrum	2019	2020												totaal	
		januari	februari	maart	april	mei	juni	juli	augustus	september	OMD	oktober	november		december
Totaal DAC reguliere rondl. en expo	11102	283	115	61	0	0	102	199	194	118	3200	101	29	25	4427
Rondleidingen op maat	2820	71	78	106	0	4	0	8	17	277	0	0	0	0	561
Totaal DAC	13922	354	193	167	0	4	102	207	211	395	3200	101	29	25	4988

DAC	2019	2020
adressenlijst	600	700
nieuwsbrieven	4	6
website	12621	bezoeken
twitter	90	170 berichten 632 volgers
linkedin	0	59 berichten 74 volgers
Facebook	76	129 berichten 617 volgers
Instagram	0	36 berichten 711 volgers
Youtube		2443 views
Izitavel route app	0	1297 views
Opening Pionieren (23 januari 2020)		80 bezoekers
Film Dag van de Architectuur		272 bezoekers
Bezoek scholen	740	282 leerlingen

Persaandacht voor activiteiten en recensies

Artikelen over activiteiten van het DAC:

- Dudok Centrum steunt herbouw verkeershuisje, Gooi en Eemlander 3 november 2020
- Bloemenbuurt lijkt echt een openbaring, Gooi en Eemlander, augustus 2020
- Dudok, zeer geliefd maar niet bij iedereen, Gooi en Eemlander, 20 juli 2020
- Dudok op reis door een ver land, Gooi en Eemlander 28 februari 2020
- Denken in stadsontwikkeling, Gooi en Eemlander, 19 februari 2020
- Verrassende fietstocht moderne bouwkunst, Gooi en Eembode augustus 2020
- Drie architectuurwandelingen deze zomer, Gooi en Eembode, juni 2020
- Ja prachtig, mooier dan ik het gedacht, Gooi en Eembode, 9 juli 2020
- Het verloren pareltje van W.M. Dudok, Gooi en Eemlander 31 oktober 2020

15 Persberichten 2020

- Dudok Architectuur Centrum geeft met film en fietstocht invulling aan Dag van de Architectuur, thema 'Water en groen in de stad, een publieke zaak' op 20 juni 2020
- Uniek overzicht werk Dudok in boek Dudok by Iwan Baan
- 2^e Pinksterdag hervatting rondleidingen Raadhuis Hilversum
- Architectuurwandeling Van Gooise omroepvilla's tot mediapark
- De 3 kleuterscholen van Dudok
- Architectuurwandelingen Dudok Architectuur Centrum (Hoe onze woon- en werkomgevingen veranderen – kijken naar architectuur in 3 verschillende wijken in Hilversum)
- December uitstapje dichtbij huis – rondleiding Raadhuis
- Dudok Architectuur Centrum per 1 juni open
- Duidelijk Dudok, rondleiding Raadhuis voor kinderen
- Fietstocht Moderne bouwkunst
- Forse stijging aantal bezoekers Dudok Architectuur Centrum
- Open Monumentendag 2020 in aangepaste vorm
- Tentoonstelling Pionieren in projectontwikkeling
- Tentoonstelling Verkeershuisje
- Terugblik Open Monumentendag 2020

Rondleidingen, excursies en expositie-bezoek (Dudok Doen!)

Uit bovenstaand staatje blijkt dat januari 2020 nog veel bezoekers naar het DAC trok. De traditionele lichtrondleidingen gedurende de kerstvakantie waren ook dit jaar weer populair. Donderdagen en het weekend zijn wederom de beste dagen voor standaard raadhuisrondleidingen.

Bezoekers in februari kwamen vooral voor de tentoonstelling *Pionieren in Projectontwikkeling*.

In januari kwamen veel aanvragen binnen voor maatwerk rondleidingen later dit jaar – ook vanuit het buitenland. Ze moesten echter al snel vanwege de corona-epidemie worden geannuleerd. Hetzelfde lot wachtte een aantal reserveringen voor de speciale zomerstadswandelingen en de fietstocht in juni, juli en augustus. In juli vond er slechts één maatwerk rondleiding plaats en een specifieke Dudok architectuurwandeling voor VPRO-Tegenlicht. Omdat buitenactiviteiten in eigen land populairder dan ooit waren trokken de wandelingen en fietstochten in augustus en september relatief wel veel publiek. Een bijzonder lichtpunt in dit corona-jaar bracht de rondleiding (op twee dagen in september) door het raadhuis en een fietstocht voor in totaal 150 leerlingen van het Erfgooierscollege in Huizen en de zestal raadhuisrondleidingen voor de Museumclub Tandem uit Breda in september en een fietstocht voor in totaal 100 deelnemers van de Tandemclub. De audiotour bleek uitstekend te werken, voor publiek en gidsen. Het

DAC heeft medewerking verleend aan de Kunstweek van de Violen school door o.a. rondleidingen in het Raadhuis te organiseren. De eerste groepen zijn op 11 maart langs geweest, de andere groepen zouden later komen, maar die moesten helaas afgeblazen worden vanwege de corona maatregelen. De Dag van de Architectuur en de Open Monumentendagen trokken door de corona-epidemie minder bezoekers dan voorheen.

2. Evenementen, Publiekprojecten en Tentoonstellingen

Evenementen (Dudok Doen!)

De jaarlijkse Dag van de Architectuur op 20 juni werd zeer sober gehouden, er konden i.v.m. corona geen publieksactiviteiten plaatsvinden noch gebouwen opengesteld. Het landelijk thema was 'Publieke Zaak'. Het DAC richtte zich daarom op het water en groen in Hilversum. De voorzitter van het bestuur schreef hiervoor een document: [Water en Groen in de stad: een Publieke Zaak](#), waarna Cees van Zijtveld van de Stichting Hilversum Pas Op! een [mooie film](#) over dit thema maakte en het DAC een fietsroute uitstippelde die via de IZtravel-app beschikbaar gemaakt werd.

Open Monumentendag 12/13 sept ging in aangepaste vorm door.

Hoewel in veel steden Open Monumentendag werd geannuleerd uit angst dat het evenement teveel mensen op de been zou brengen, besloot het DAC in overleg met de stuurgroep (Albertus Perk, Gemeente Hilversum afdeling Erfgoed, Hilversum Pas op!, Steengoedgooi.nl) de dag toch te organiseren binnen de beperkte mogelijkheden en met de nodige maatregelen. Als andere jaren bracht het DAC een [mooie folder](#) uit met alle monumenten en routekaart. De 34e editie van de Hilversumse Open Monumentendag met het landelijk thema *Leermonument* trok op 12 en 13 september toch zo'n 3200 bezoekers naar 31 opengestelde monumenten. Dat aantal was fors lager dan andere jaren vanwege de corona-beperkingen voor groepsgrootte en verplichte reserveringen. Veel aspirant-bezoekers moesten op de dagen zelf worden teleurgesteld.

Populair waren vooral het landhuis op de Zwaluwenberg, de toren van Wolfsdrevuik in het Smithuysbos, de AVRO-studio, het Raadhuis en 'de Kapel', het voormalige koetshuis van landgoed Quatre Bras. Maar ook de begraafplaatsen, het Servicestation, de Dudokscholen en Dudoks Tribune in het Sportpark trokken veel belangstelling.

Omdat het DAC graag samenwerkt met culturele partners in de stad en muziek de beleving van monumenten kan versterken – bovendien muziek Dudoks grootste inspiratiebron was – benaderde het DAC de directeur van Het Dudok Festival, Esther Franssen met wie in het verleden vaker was samengewerkt. In samenwerking met het Dudok Festival werden vier artiesten geselecteerd die in het MCO (*Beth & Flo*), de Bibliotheek (Luan), het Raadhuis (Yentl) en de Grote Kerk (*Erik Slik en Paul van Utrecht*) een optreden verzorgden. De bezoekers aan de voorstellingen, waar ook vooraf voor moest worden aangemeld, waren erg enthousiast over deze nieuwe bijdrage aan invulling de Open Monumentendag. De muzikale optredens in een aantal monumenten creëerden daadwerkelijk een bijzondere beleving ervan.

Voor de folder, maar vooral voor de eigen website heeft het DAC van de monumenten architectuurhistorisch verantwoorde beschrijvingen laten maken die ook in latere jaren gebruikt kunnen worden en inhoudelijk bijdragen aan het online kenniscentrum. Voor de organisatie van de OMD werd zoals voorgaande jaren Nina Svenson ingehuurd. Namens de stichting Hilversum Pas op maakte Cees van Zijtveld wederom een aantrekkelijke Publieksfilm. Ook werd de recent vervaardigde youtube-film over de drie Dudok kleuterscholen voor deze Open Monumenten Dag ingezet.

<https://www.dudokarchitectuurcentrum.nl/activiteit/open-monumentendag-2020/>

Erfgoedfestival

Voor het **Erfgoedfestival** onder leiding van regioconservator Laura Grijs in de zomer van 2020 zou het DAC een Legofestival organiseren, en schreef Gerard Sonneman een kinderverhaal over Dudok. Het Erfgoedfestival is vanwege Corona verplaatst naar 2021.

Publieksbijeenkomsten (Debat)

Stadsgesprek: Heel Hilversum Bouwt!

Omdat er in 2020 geen bijeenkomsten mogelijk waren schoven de twee geplande Stadsgesprekken steeds door in de tijd. Het op 1 oktober geplande Stadsgesprek Heel Hilversum Bouwt! met sprekers Thomas Rau (architect, auteur en bedenker van het Madastermodel (materialen-kadaster t.b.v. circulariteit en duurzaamheid)), Mo Smit initiator Bouwtuin, docent Architectural Engineering TU Delft), Jasper Nijveldt (architect bureau Karres en Brands) en Bart Heller (sinds mei 2020 wethouder erfgoed en duurzaamheid, opvolger van Jan Kastje) moest worden verplaatst en vond uiteindelijk online plaats op 10 februari 2021.

Architectuur Café

Het **Architectuur Café**, opgezet samen met de Hilversumse architect Frank Roodbeen kon in 2020 vanwege corona niet worden gerealiseerd. Het was bedoeld om architecten, projectontwikkelaars, aannemers, historici en Hilversummers fysiek bij elkaar te brengen. Een lijst van uit te nodigen Hilversumse architecten is opgesteld. Dit plan is in 2021 online gerealiseerd in samenwerking met Hilversummers.nl.

Architectuur & Film Deze filmavonden konden vanwege de lockdown van culturele instellingen evenmin doorgang vinden en zijn voorlopig uitgesteld naar najaar 2021.

Publiekscursus Ken je Omgeving!

Samen met de cultuurcoach Rhode Hoorn van de Stichting Omgevingseducatie werd op initiatief van DAC-directeur Patricia Alkhoven een publiekscursus **Ken je Omgeving** ontwikkeld over de geschiedenis en de actuele betekenis van het ruimtelijke erfgoed van Hilversum (stedenbouw en landschap, erfgoed, monumenten en architectuur). De cursus is bestemd voor alle Hilversummers geïnteresseerd in hun stad en wijk en wordt als verdieping van hun kennis ook aangeboden aan DAC-gidsen en publieksbegeleiders. De cursus onderscheidt zich van 'historische overzichten' omdat ze inzoomt op de relevantie van het verleden voor heden en toekomst van de stad. Zo wordt de actuele betekenis van de omringende natuur voor recreatie en gezondheid in verband gebracht met de genese van Hilversumse landschap en Dudoks stedenbouwkundige en architectonische ingrepen toegelicht vanuit de maatschappelijke opgaven van destijds, maar tegelijkertijd verbonden aan actuele ruimtelijke opgaven die vanwege klimaatverandering, woonbehoeften en de inclusieve samenleving urgent zijn. Daarbij past aandacht voor het woningvraagstuk van de MRA, de herontwikkeling van voormalige industriegebieden en het verduurzamen van monumenten, vanuit het perspectief dat het beste behoud van ruimtelijke kwaliteit gebaat is bij ontwikkeling ervan.

Vijf experts, historicus Pieter Hoogenraad, architectuurhistorici en erfgoeddeskundigen Annette Koenders en Irmgard van Koningsbruggen en architect Frank Roodbeen verzorgen dit verhaal van Hilversum als stad van goed wonen in een groene, gezonde omgeving met aantrekkelijk erfgoed voor alle inwoners. Met aansprekend beeldmateriaal brengen zij 'the making of' van Hilversum tot leven en stimuleren zij met voorbeelden van duurzame veranderingen het publiek tot betrokken-zijn bij de ruimtelijke opgaven van de toekomst.

De cursus bestaat uit 3 (maandag)avonden en zal in 2021 vooralsnog digitaal worden gegeven op 31 mei, 7 juni, 14 juni en een live-excursie overdag op 27 juni.

De cursus wordt waarschijnlijk aangeboden door de Volksuniversiteit.

Partners: Stichting Omgevingseducatie, Cultuurcoach Erfgoed en Architectuur, Albertus Perk (Pieter Hoogenraad), Afdeling Erfgoed Gemeente Hilversum (Annette Koenders), Stichting Van Koningsbruggen,

Frank Roodbeen Architecten, Van Koningsbruggen Architectuurhistorie en Erfgoedadvies, mogelijk in de toekomst Volksuniversiteit Hilversum.

Tentoonstellingen

Tentoonstelling: Pionieren in Projectontwikkeling, Het grotestadsdenken van Johan Matser.

Vanwege de directeurswisseling liep de realisatie van deze tentoonstelling vertraging op.

Architectuurhistoricus Evelien van Es was onder de vorige directeur pas laat als curator aangetrokken. Bij het verzamelen van tentoonstellingsmateriaal bleken Het Nieuwe Instituut in Rotterdam en Het Streekarchief Gooi en Vechtstreek echter bijzonder welwillend om op korte termijn de benodigde stukken te leveren.

Een van de eerste projectontwikkelaars in Nederland was Johan Matser, die vanaf de jaren vijftig in en om Hilversum voor eigen rekening en risico, grond opkocht voor moderne en grootschalige woningbouwprojecten en winkelcentra. Daarmee streefde Matser een hoge kwaliteit van stedelijk wonen, werken, maar ook recreëren na, dat naadloos aansloot op het naoorlogse proces van de cityvorming in Hilversum. In deze tentoonstelling komen voornamelijk projecten aan bod die Matser in Hilversum en omgeving realiseerde in samenwerking met het architectenbureau van W.M. Dudok en zijn compagnon R.M.H. Magnée en het bureau Zanstra Gmelig Meyling De Clercq Zubli die faam maakten met deze projectontwikkeling naar Amerikaans voorbeeld. De tentoonstelling besteedt ook aandacht aan recentere en hedendaagse projectontwikkelingen (VINEX-stedenbouw) en de invloeden vanuit de recente kredietcrisis. Anno 2020 is de bouwopgave weer enorm, maar complexer dan ooit tevoren: binnen de MRA zijn vele nieuwe woningen ook in Hilversum nodig; de oplossing wordt vooral gezocht in hoogbouw en binnenstedelijke locaties. Vanwege de coronacrisis konden stadsgesprekken naar aanleiding van deze tentoonstelling echter geen doorgang vinden.

De opening, met lezingen van de heer Fred Matser van Synchron BV en dr Tim Verlaan, universitair docent UvA, gepromoveerd op naoorlogse cityvorming en projectontwikkelingen op 23 januari 2020 werd door ca 80 personen bezocht; in de weken erna kwamen er relatief veel mensen speciaal voor deze tentoonstelling naar het DAC.

De tentoonstelling was in het DAC met uitzondering van de lockdown-maanden te zien van 23 januari tot 15 november 2020.

Het DAC heeft vanwege de coronabeperkingen een [online rondleiding Pionieren in projectontwikkeling](#) beschikbaar gemaakt en in de Gooi en Eemlander verscheen een uitgebreid interview met curator Evelien van Es.

Partners: Synchron BV, Het Nieuwe Instituut, Streekarchief Gooi en Vecht, Evelien van Es, Dr Tim Verlaan.

Tentoonstelling: Retour Hilversum, Dudoks Verkeershuis gebouwd, gesloopt, herbouwd? werd na de gedeeltelijke lockdown op 19 november geopend in aanwezigheid van een noodzakelijk zeer beperkt gezelschap van 10 personen, en was nog geen maand te zien in het DAC. Vanaf april 2021 verhuisde de tentoonstelling naar de tijdelijke expositieruimte 'Tante Jans' waar ze te zien was tot 31 december. Deze tentoonstelling over het door Dudok ontworpen VVV-kantoortje aan de Stationsstraat (bijgenaamd Verkeershuisje, uit 1921; 1971 gesloopt) werd uit archiefmateriaal samengesteld door de directeur in samenwerking met Peter Veenendaal, Dudokkenner en pleitbezorger voor herbouw. David Harper maakte speciaal voor deze tentoonstelling een animatie van het Verkeershuisje zoals het herbouwd zou kunnen worden.

Deze pop-up tentoonstelling maakt deel uit van het Hilversum Regio Lab (2021) en van het project Nooit gebouwd/gesloopt Dudok van het DAC.

Partners: Peter Veenendaal, Dudok.org, David Harper (Canada), Actuart, Studio Meta Pols. Streekarchief Gooi en Vecht

Tentoonstelling: Dudok als Stedenbouwer

Ook de Tentoonstelling **Dudok als Stedenbouwer** is in 2020 inhoudelijk en fysiek vormgegeven. De curator (Evelien van Es) en vormgever (Studio Verter) maakten tevens een ontwerp voor de tentoonstelling **Dudok by Iwan Baan** met een keuze van ca 20 foto's van Iwan Baan. De verwachte opening is op 1 april 2021 (?). De tentoonstelling vloeit voort en sluit aan bij de recente publicaties over het werk van Dudok door Lara Voerman en Iwan Baan: *Wonderlijkheden/Wonderments* (november 2019) en *Dudok by Iwan Baan* (2020). Partners: Herman van Bergeijk, Studio Verter, Het Nieuwe Instituut, Nationaal Archief, Streekarchief Gooi en Vecht, Gemeentearchief Den Haag.

Tentoonstelling Dudok by Iwan Baan in de raadhuisgang (2021)

Gelijk met de lancering van het boek in december 2020 was het DAC voornemens een selectie van karakteristieke luchtfoto's van Hilversum door Iwan Baan willen te tonen in de Raadhuisgang (noordzijde) die loopt vanaf de publieksetree van het raadhuis tot aan de trap naar het DAC in het souterrain. De verantwoordelijkheid voor tentoonstellingen in deze publieksgang van het 'Huis van de Stad' is in 2020 door de gemeente aan het DAC toevertrouwd. De gang (ca. 35 meter lang) biedt met 6 grote muurvlakken ruimte voor foto's in groot formaat. Aan de andere kant is het Hilversumse deel van de tentoonstelling "Dudok als Stedenbouwer" gedacht. Beide tentoonstellingen met een puur 'Hilversums selectie' versterken elkaar en dagen het publiek uit tot vergelijking op allerlei fronten.

De verwachting is dat het werk van een top-architectuurfotograaf als Iwan Baan veel publiek zal trekken, niet alleen uit Hilversum maar uit het hele land en ook internationaal. Het DAC wacht af wanneer beide tentoonstellingen kunnen worden opgesteld, naar verwachting eind april – juni 2021.

Exposities Raadhuisgang

Het DAC streeft al jaren naar een grotere zichtbaarheid in het raadhuis. Een eerste stap daartoe is in 2020 gezet. Met Afdeling Cultuur van de Gemeente Hilversum zijn afspraken gemaakt dat het DAC de **Raadhuis gang** tussen de entree en de trap naar de DAC-locatie in het souterrain zal gaan programmeren. Daarbij moet nadrukkelijk ook ruimte zijn voor kunstenaars of lokale initiatieven die samenhangen met de actualiteit van de stad. Vanuit het DAC is in 2021 een tentoonstelling voorzien van zowel het Hilversumse deel van de tentoonstelling *Dudok als Stedenbouwer* als een selectie foto's van Iwan Baan uit het boek *Dudok by Iwan Baan*.

Educatie (Dudok Doen!)

Een van de speerpunten van 2020 is het verder ontwikkelen van educatieve programma's. Daarmee is een vliegende start gemaakt door medewerking te verlenen aan een regionaal educatief project via de afdeling Cultuur met een pilot voor het Cultuur-Educatiecluster Architectuur/Erfgoed in samenwerking met Stichting Omgevingseducatie Gooi en Vecht (OGVE). Het plan bestaat uit een programma voor scholen om de wijk in te gaan.

Kijk om je heen: en zie Dudok is i.s.m. Stichting Omgevingseducatie in het najaar gestart met een pilot met twee scholen: HSV en Avonturijn.

Duidelijk Dudok! is een professioneel educatief programma dat i.s.m. Podium (Utrecht) tot stand is gekomen. Het voorziet in een programma met een expeditiekaart en een introductiefilm voor rondleidingen voor kinderen in het Raadhuis. Er is een pilot met 3 scholen uitgevoerd en een folder voor promotie 2021 ontworpen. In mei 2021 starten de eerste klassen (Lorentzschool, groepen 1 t/m 8).

Het DAC heeft verder via een kennismakingsdag in het kader van Cultuur met Kwaliteit (CmK) aan verschillende scholen haar diensten aangeboden. Dit project is echter door corona in 2020 stil komen te liggen.

Onderzoeksprojecten (Data)

Publicatie *Dudok by Iwan Baan*

Op initiatief van het DAC en onder redactie en inhoudelijke begeleiding van Irmgard van Koningsbruggen, met medewerking van Indira van 't Klooster en Patricia Alkhoven, verscheen op de laatste dag van december 2020 het *Dudok by Iwan Baan*, bij uitgeverij 010 uit Rotterdam. Het boek geeft inzicht in de omvang, diversiteit en kwaliteit van Dudoks oeuvre in Nederland door recente, eigenzinnige foto's van de internationaal bekende fotograaf Iwan Baan, toegelicht met teksten van architectuurhistoricus Lara Voerman. Concept en indeling in diverse Landschappen van Dudoks werken in heel Nederland is door de toenmalige DAC-directeur Indira van 't Klooster met Irmgard van Koningsbruggen, voorzitter van het DAC, in 2019 bedacht als vervolg op de publicatie *Wonderlijkheden/Wonderments* (auteur Lara Voerman, fotokatern Iwan Baan, uitgeverij Verloren Hilversum, 2019). In 2020 is het landschappenconcept ten behoeve van de fotografie en teksten door auteur en redacteur verder uitgewerkt. Deze publicatie is een indrukwekkend fotoboek over Dudok door de ogen van Iwan Baan geworden, in een bijzondere vormgeving door Jannetje en Toon Koeman (Koeman Design), waarbij Lara Voermans teksten – wederom tweetalig - de landschapsbeelden ondersteunen. Een topografische kaart maakt inzichtelijk waar Dudoks werken in Nederland staan. Publieksactiviteiten en feestelijkheden rond het verschijnen van het boek zijn vanwege corona uitgesteld. In de Gooi en Eemlander verscheen terstond na verschijnen een interview met fotograaf Iwan Baan ('Foto's die het verhaal van een plek vertellen', Gooi en Eemlander 7 januari 2021).

Website en kenniscentrum

Tijdens de noodgedwongen sluiting van het DAC is hard gewerkt aan het inhoudelijk verrijken en aanpassen van de **website**. Een nieuwe indeling was niet alleen nodig om plek te creëren voor de brede waaier van activiteiten van het DAC maar ook om de site beter te kunnen onderhouden. Daarbij is begonnen met het uitbreiden van de site met informatie en kennis over architectuur en stedenbouw in Hilversum. Er is samengewerkt met de website Dudok.org en er wordt verwezen naar elkaars inhoud. Zoals hierboven vermeld is begonnen met het maken van architectuurhistorisch verantwoorde beschrijvingen en afbeeldingen van monumenten door een architectuurhistoricus. Te zijner tijd zal de wetenschappelijke informatie op de website worden uitgebreid.
Partner voor de technische uitvoering: SBDesign.

Organisatie en bedrijfsvoering

Beleidsplan 2021-2024. 'Met Dudok de Wereld in!'

De directeur schreef in 2020 een concept-beleidsplan 2021-2024, getiteld "met Dudok de Wereld in", waarin voor de komend jaren – maar nog afhankelijk van het aanstaande gemeentelijke cultuurbeleid van voor de periode 2022-2025 de focus van het DAC ligt op veranderende stadslandschappen, grensverleggende architectuur en vernieuwende media. In 2021 staan tentoonstellingen, stadsgesprekken en andere evenementen rond *Stadslandschap* met o.a. *Dudok als Stedenbouwer* en *Nooit gebouwd/gesloopt Dudok* in de planning. Daarnaast wordt gewerkt aan een Regiolab over 100 jaar Verkeershuis en toerisme in Hilversum. *Grensverleggende architectuur* komt in 2022 aan bod bij Post65-architectuur en in onderzoek naar de invloed en betekenis van Dudok op architecten in het buitenland (2023), terwijl experimenteren met virtuele reconstructie met behulp van *vernieuwende media* een grote rol zal spelen in de presentatie van verschillende tentoonstellingen en in de Hilversum Time Machine (2024): een in fasen uitbreidbaar 3D model waarin gegevensbronnen worden gecombineerd dat gebruikt kan worden om de historische transformatie zichtbaar te maken en als toetssteen voor nieuwe plannen en ruimtelijke ontwikkelingen van 600 jaar Hilversum.

Wederkerigheid en lokale en regionale samenwerking

De directeur van het DAC neemt deel aan de bijeenkomsten van het Cultuur Netwerk Hilversum (CNH), de Erfgoedgesprekken (Gemeente, afdeling Erfgoed), Stichting Lokale Architectuur Initiatieven (landelijke platform voor architectuurcentra), CmK, Erfgoedfestival (regionaal), CERT, Coördinatiepunt Cultuureducatie, cluster Architectuur (Stichting Omgevingseducatie) en activiteiten van Tussen Vecht en Eem.

DAC heeft meegewerkt aan de Tentoonstelling Hilversum Ontkiemt van Nora Bosscher (Collectie Hilversum) in Tante Jans, en 4 andere locaties van start gaat in 2021.

Administratie

Bestuur en directie hebben zich ingespannen om de financiële administratie en het archief goed in te richten. Tten behoeve van financiële verantwoording en beleidsvoering zijn onderscheiden projecten met nummers gecodeerd en grootboeknummers aangepast.

Museumjaarkaart

Het DAC onderzocht de mogelijkheid om de *museumkaart* in te voeren teneinde een groter publiek te trekken. De Nederlandse Museumvereniging heeft echter het toetreden van 'gelieerde instellingen' (zoals presentatie-instellingen) tot nader order stilgelegd, totdat er nieuwe richtlijnen zijn ingevoerd. Het DAC voldoet overigens aan de vigerende eisen om gelieerde instelling te worden.

Aanpassing entree, werk- en ontvangstruimte

De sluiting in maart vanwege Corona is door het DAC mede aangegrepen om de entree en de ontvangstruimte aan te passen. De oorspronkelijke ontvangstbalie werd gehalveerd en omgedraaid naar de andere zijde van de ruimte verplaatst waar eerst de winkel was. Zo kunnen publieksbegeleiders voortaan bezoekers zien binnenkomen en directer bedienen. De winkelruimte is aan de raamzijde ingericht met nieuwe blokken waarop boeken worden uitgestald. Er is zoveel mogelijk gebruikgemaakt van bestaande materialen. Nieuwe kleuren, maar nog steeds uit het Dudokpalet, geven de winkel een licht, fris en aantrekkelijk aanzien.

Voor directeur en programma coördinator is een goede werkplek gemaakt, bestaande uit Gispentafels uit de raadhuiscollectie, afgedekt met perspex plaat.

Winkel: het winkelaanbod is uitgebreid met Dudokproducten zoals:

- Boek: *Dudok* is herdrukt en verkoopt weer relatief goed
- 3D puzzel van het raadhuis Naar een idee van Amin Usman, eigenaar van boekhandel Libris Voorhoeve, en in samenwerking met het Dudok Architectuur Centrum en Hoogevest Architecten BV is een 3D-model van het Raadhuis tot stand gekomen. Bestaande uit 138 onderdelen, geen lijm of schaar nodig, en goed voor vele uurtjes bouwplezier voor jong en oud vanaf 12 jaar.
- Nieuw: Legomodellen van de Fabritiuschool en Catharina van Rennesschool
- Hilversum Monopoly spel
- Diverse merchandise met skyline/raadhuis (notitieblok, enz.) i.s.m. Hilversum Marketing
- Paraplu's en mokken met afbeelding van het Raadhuis
- Grote Raadhuis in lego is nu in 9 delen met beschrijvingen per deel.

3. Personele samenstelling, organisatie en bestuur

Dudok Architectuur Centrum (1,2 fte)

Patricia Alkhoven (0,6 fte directeur)

Philippine Mochel (0,6 fte operationeel manager).

Bestuursleden

Irmgard van Koningsbruggen (voorzitter)

Hans Groenhuijsen (penningmeester)

Dorien Fröling (algemeen bestuurslid, portefeuille personeel)

Luuc Jonker (secretaris)

Kim van Kampen (algemeen bestuurslid)

Daarbij wordt het DAC ondersteund door 13 gidsen en 16 publieksbegeleiders.

Sinds augustus 2020 maakt het DAC gebruik van ondersteuning via een re-integratieplaats. Deze persoon houdt zich bezig, onder verantwoordelijkheid van de operationeel-manager, met berichtgeving op sociale media en andere communicatie en houdt zich onder toezicht van de directeur ook bezig met de website.

4. Financiële verantwoording.

Het is genoeg benadrukt : 2020 was een bewogen jaar. Activiteiten vielen deels weg, rondleidingen waren in beperkter mate mogelijk. Financieel had dit zijn consequenties. Een belangrijk deel van de kosten is vast (personeel en huisvesting); deels vielen kosten weg doordat projecten geen doorgang konden vinden. Inkomsten kwamen daarmee ook enigszins onder druk, zij het dat het overgrote deel van de inkomsten afkomstig is uit subsidiestromen.

Bottomline sloot het DAC het jaar redelijk goed af, met een resultaat van 7.000, gelijk aan 2019.

Een gezonde financiële positie is een must, maar primair is het DAC uiteraard met name bezig om binnen naar doelstellingen en beleidsplan een mooie reeks activiteiten te ontplooiën.

De netto-omzet komt over 2020 iets lager (-2,8%) uit dan begroot. Hierbij wordt de lagere omzet rondleidingen (16.000 lager dan begroot) grotendeels gecompenseerd door de niet gebudgetteerde programmasubsidie DAC/OGVE in 2020 (15.000).

De huisvestingslasten zijn relatief hoog en 5.800 hoger dan begroot vooral door de aanpassingen aan de entree; er is overleg met de gemeente om deze kosten mogelijk aan te passen, in ieder geval een korting te verkrijgen voor de duur van de Corona lock down.

De produktiekosten zijn ca 30% lager dan begroot omdat projecten geen doorgang konden vinden als gevolg van de lockdown maatregelen.

De verkoopkosten zijn bijna 9.000 hoger dan begroot als gevolg van een verschuiving tussen kantoorkosten (5.000 lager dan begroot). De resterende overschrijding van 4.000 is voornamelijk het resultaat van de extra inzet op digitalisering (website e.d.) om zodoende zichtbaar te blijven voor het publiek, zeker tijdens de Corona pandemie.

Op diverse posten zal in 2021 e.v. worden gestuurd op de kosten. Hierbij kan worden gedacht aan personeelskosten (m.n. overige personeelskosten) en kantoorkosten. In de sfeer van projecten zal o.a. aandacht worden gegeven aan de kosten van productieleiding.

Wat betreft de reserves van de stichting kan worden opgemerkt dat aan de activiteitenreserve wederom 7.000 is toegevoegd. Overweging bij het beleid in zake reserves is dat de stichting in uitzonderlijke situaties

in staat moet zijn om gedurende ongeveer een halfjaar haar vaste kosten te dekken, en het activiteitenprogramma op verantwoorde wijze te blijven uitvoeren en af te bouwen. Verdere versterking blijft ook de komende jaren zeer gewenst.

Overigens is in de terminologie m.b.t. reserves een wijziging aangebracht. De voorziening die destijds was ontstaan met een eenmalige dotatie van 50.000 door de gemeente stond in de boeken als activiteitenreserve; deze heet voortaan "continuïteitsreserve". Omgekeerd is de oude continuïteitsreserve van naam veranderd en heet nu activiteitenreserve (mede aangevuld vanuit reeds verstrekte nog niet aangewende subsidies).

5. Toekomstverwachting 2021

Naar verwachting zal er pas na de zomer van 2021 voldoende versoepeling in de coronamaatregelen zijn dat er misschien weer fysieke bijeenkomsten mogelijk zijn.

Het DAC houdt er rekening mee dat ook in 2021 de inkomsten laag zullen zijn omdat er gedurende de lockdown geen (maatwerk)rondleidingen mogelijk zijn. Dankzij de subsidietoezeggingen voor 2021 zal dit naar verwachting slechts van beperkte invloed op resultaat en liquiditeit van de stichting zijn.

Ook in 2021 zal verder worden gewerkt aan een optimalisatie van de administratie. Hierbij moet worden gedacht aan een duidelijke discipline t.a.v. begroting, kwartaalverslagen, en tussentijdse beoordeling en analyse, alsmede een liquiditeitsbegroting. Naast de al doorgevoerde verbeteringen, zal nog verder worden gefocust op de projecten qua begroting en feitelijke uitgaven, en op andere niet-financiële aspecten als doelstelling, impact (aantal bezoekers/deelnemers etc.). Cijfers, financieel en anderszins, vormen mede de basis voor het beleid van het bestuur en de te maken afwegingen en keuzes.

Aan de inkomstenkant zal, naast uiteraard de subsidies, worden gewerkt aan andere inkomstenbronnen: de al bestaande winkel en horeca, de rondleidingen, maar ook sponsoring.

Binnen dit jaar zal een plan worden gemaakt (en uitgevoerd) met een aanpak t.a.v. doelgroepen, sponsorpakketten, en inhoud van activiteiten voor sponsors; medewerking van de gemeente, o.a. als eigenaar en beheerder van het Raadhuispand, is daarbij een overweging.

Qua organisatie blijft de situatie ongewijzigd; het bestuur blijft voltallig op zijn post, en het centrum zelf wordt bemand door een directeur en een operationeel manager. Wel zal aandacht worden gegeven aan een evenwichtige en effectieve verdeling van werkzaamheden tussen betrokkenen. Daarbij zal ook worden meegenomen welke taken worden uitbesteed (denk bijvoorbeeld aan productieleiding).

De basis die al was opgebouwd vanaf de start is inmiddels nog sterker; Corona werd de stoorzender. Vanuit een sterke basis en gezonde financiële positie, met een duidelijke en ambitieuze koers voor de komende jaren, zullen we meer dan ooit de lijfspreuk van Dudok tot de onze maken: we laten de wereld een stukje mooier achter dan toen we hem aantroffen.

Hilversum, 31 maart 2021